

Využití korpusů

při výuce češtiny jako cizího jazyka

PLIN022

ÚKOL 3 – Význam slov a slovo tvorba

Aplikace korpusových cvičení v lekcích češtiny pro cizince

Rozlišování významu adjektiv

- podobných, význam různý (zdravý x zdravotní)
- někdy v některých kolokacích stejný význam (šedé/šedivé vlasy), někdy omezení (šedá/*šedivá eminence, šedý/*šedivý zákal; Šedivé/*Šedé úterý)

Aplikace korpusových cvičení v lekcích češtiny pro cizince

1. Motivace

2. Vysvětlit význam/dát příklad kolokací

3. Pracovní list

ZDRAVÝ ŽIVOTNÍ STYL = ŽÁDNÉ ZDRAVOTNÍ PROBLÉMY?

1. Najděte v korpusu syn2015 deset nejčastějších substantiv po adjektivech *zdravý* a *zdravotní*. Potom vysvětlete, co znamenají a kdy se používají.

	zdravý	zdravotní
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		

2. Co ještě může být *zdravé* a co *zdravotní*? Přiřaďte a napište k substantivům adjektivum se správnou koncovkou.

handicap, holčička, noha, obtíž, prohlídka, zub

zdravý:

zdravotní:

Aplikace korpusových cvičení v lekcích češtiny pro cizince

1. Motivace

- diskuze o zdraví, životním stylu, zdravotních problémech (článek, rozhovor v učebnici, video)
- návodné obrázky (sport, jídlo, úrazy)
- motivační otázka (viz PL)

2. Vysvětlit význam/dát příklad kolokací

3. Pracovní list (práce s korpusem)

4. Srovnání se slovníkem (výkladovým/překládovým)

ZDRAVÝ ŽIVOTNÍ STYL = ŽÁDNÉ ZDRAVOTNÍ PROBLÉMY?

1. Najděte v korpusu syn2015 deset nejčastějších substantiv po adjektivech **zdravý** a **zdravotní**. Potom vysvětlete, co znamenají a kdy se používají.

	zdravý	zdravotní
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		

2. Co ještě může být **zdravé** a co **zdravotní**? Přiřaďte a napište k substantivům adjektivum se správnou koncovkou.

handicap, holčička, noha, obtíž, prohlídka, zub

zdravý:

zdravotní:

U doktora. Další, prosím...

1. Žijete zdravě? Diskutujte!

- Co děláte pro své zdraví?
- Jíte hodně vitamínů?
- Jak často chodíte k lékaři?
- Jak předcházíte nemocem?
- Necháváte se očkovat proti chřipce?
- Které nemoci jsou v dnešní době rozšířené?

2. Čtete rozhovor.

Zdravotní sestra: Dobrý den. Další, prosím. Váš průkaz pojištěnce.

Pacient: Tady je.

Zdravotní sestra: Pane Horáku, můžete jít hned k panu doktorovi.

Pacient: Dobrý den.

Lékař: Dobrý den. Posadte se. Tak co vám schází?

Pacient: Pane doktore, už tři dny se necítím ve své kůži. Jsem unavený, vyčerpaný a bolí mě úplně všechno. Hlava, svaly a klouby. Chvilí se potím, chvilí se mnou lomcuje zimnice. Vůbec se nevyspím, protože se dusím kašlem. Už mě z toho bolí na prsou.

Lékař: Máte teplotu?

Pacient: Dneska ráno jsem měl 38.

Lékař: Zvracel jste?

Pacient: To ne. Když něco sním, začne mě bolet břicho. Pak se mi zvedá žaludek, ale nezvracím. Už vlastně nemám vůbec chuť k jídlu.

Lékař: Lehněte si prosím tady. Vyšetřím vás. Kdy jste byl naposledy v práci?

Pacient: Ještě dneska ráno, protože jsem měl důležitou poradou.

Lékař: Měl jste zůstat doma. Máte tvrdické příznaky chřivky. Zřejmě jste ji trochu přehřel.

Pacient: Je to vážné? Můžu o

Lékař: No podívejte se, ne

ně banální onemocnění

z toho může být i

horečku, třeba par

brufen. Ten působí

tablety třikrát denně

nebo pastilky v léká

rečce musíte hodně

A hlavně zůstaňte v

Pacient: Myslíte si, že by mi

Lékař: Já to většinou pacien

nechat očkovat před

týden přijdete na ko

3. Co znamená, když

1. Necítím se ve své kůži.
 - a) Jsem zraněný.
 - b) Jsem velmi rozčilený.
 - c) Není mi dobře.
3. Lomcuje se mnou zimnice.
 - a) Potím se.
 - b) Mám mrazení po těle.
 - c) Je mi horko.

13. Řekněte, jaké mají zdravotní problémy.

Aplikace korpusových cvičení v lekcích češtiny pro cizince

ZDRAVÝ ŽIVOTNÍ STYL = ŽÁDNÉ ZDRAVOTNÍ PROBLÉMY?

1. Najděte v korpusu syn2015 deset nejčastějších substantiv po adjektivech *zdravý* a *zdravotní*. Potom vysvětlete, co znamenají a kdy se používají.

	zdravý	zdravotní
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		

2. Co ještě může být *zdravé* a co *zdravotní*? Přiřaďte a napište k substantivům adjektivum se správnou koncovkou.

handicap, holčička, noha, obtíž, prohlídka, zub

zdravý:

zdravotní:

3. Napište krátký text, ve kterém použijete vždy alespoň třikrát adjektivum *zdravý* a *zdravotní*. Ke každému adjektivu musíte použít jiné substantivum.

Atribut: lemma

V kontextu: 0 do 1

Minimální frekvence kolokátu v korpusu: 3

Minimální frekvence kolokátu v kontextu: 3

Kolokační míry:

Zobrazit Použít pro třídění

T-score	☒	☐
MI	☒	☐
MI3	☐	☐
log likelihood	☐	☐
min. sensitivity	☐	☐
logDice	☒	☒
MI.log_f	☐	☐
relative freq.	☐	☐

Korpus: syn2015 | Dotaz: zdravý (10 239 výskytů)

Kolokace

1 ▶

	Filtr	lemma	Freq	logDice ▼	T-score	MI
1.	p/n	rozum	766	10,68	27,66	10,79
2.	p/n	výživa	329	9,77	18,13	10,83
3.	p/n	životní	427	8,92	20,59	8,08
4.	p/n	strava	123	8,28	11,07	9,05
5.	p/n	potravina	75	7,16	8,59	7
6.	p/n	selský	46	7,09	6,77	9,41
7.	p/n	jídlo	106	7	10,16	6,21
8.	p/n	stravování	42	6,97	6,47	9,38
9.	p/n	sebevědomí	45	6,9	6,68	8
10.	p/n	jedinec	64	6,84	7,91	6,54
11.	p/n	bydlení	47	6,64	6,79	6,72
12.	p/n	kůže	68	6,57	8,11	5,92
13.	p/n	životospráva	26	6,34	5,09	9,91
14.	p/n	vývoj	72	6,26	8,28	5,36

Korpus SYN2015, kolokace

Korpus: [syn2015](#) | Dotaz: [zdravý](#) (10 239 výskytů)

Kolokace

1

	Filtr	lemma	Freq	logDice ▼	T-score	MI
1.	p/n	rozum	766	10,68	27,66	10,79
2.	p/n	výživa	329	9,77	18,13	10,83
3.	p/n	životní	427	8,92	20,59	8,08
4.	p/n	strava	123	8,28	11,07	9,05
5.	p/n	potravina	75	7,16	8,59	7
6.	p/n	selský	46	7,09	6,77	9,41
7.	p/n	jídlo	106	7	10,16	6,21
8.	p/n	stravování	42	6,97	6,47	9,38
9.	p/n	sebevědomí	45	6,9	6,68	8
10.	p/n	jedinec	64	6,84	7,91	6,54
11.	p/n	bydlení	47	6,64	6,79	6,72

Korpus: [syn2015](#) | Dotaz: [zdravotní](#) (12 610 výskytů)

Kolokace

1

	Filtr	lemma	Freq	logDice ▼	T-score	MI
1.	p/n	pojišťovna	1 238	11,15	35,17	11,14
2.	p/n	postižení	834	10,72	28,87	11,13
3.	p/n	pojištění	803	10,62	28,32	10,88
4.	p/n	stav	1 889	10,52	43,39	9,26
5.	p/n	péče	1 264	10,5	35,51	9,56
6.	p/n	sestra	808	9,81	28,36	8,84
7.	p/n	potíž	353	9,1	18,74	8,64
8.	p/n	problém	884	8,76	29,54	7,28
9.	p/n	komplikace	184	8,62	13,54	9,36
10.	p/n	služba	484	8,48	21,85	7,18

Srovnání s výkladovými slovníky (SSČ, SSJČ) + IJP

ssč

zdravý příd.

1. (i jm. zdráv) (o člověku) *mající neporušené zdraví* (× *nemocný, churavý, chorobný 1*); (o orgánech živočišného těla) *nezasažený, netrpící žádnou chorobou*; (o rostlinách ap.) *náležitě vyvinutý*: zdravý člověk; buďte zdráv! (*pozdrav*); zdravý dobytek; — mít zdravé oči, srdce; — zdravý strom; zdravé ovoce
 2. *svědčící o zdraví* (× *chorobný 2*): zdravý výraz (obličej); zdravá barva (pleti); zdravý smích; zdravá chuť k jídlu
 3. *prospěšný, příznivý zdraví*: zdravý kraj, byt; jíst ovoce je zdravé
 4. *přírozený 1*: zdravý vývoj, pud sebezáchovy
 5. *náležitý, přiměřený, řádný 3, správný 2*: zdravý úsudek, názor; zdravá kázeň, skepse, konkurence
 6. *neporušený, nepoškozený*: ani jedno okno nezůstalo zdravé (po výbuchu)
- ♦ být na zdravém vzduchu *v přírodě, venku*; mít zdravé jádro *mít dobrý základ (ve zdraví n. charakteru)*; mít zdravý kořen, kořínek *být pevného zdraví*; (ne)mít zdravý rozum *být (ne)rozvážný*; (vyváznout) se zdravou kůží *bez poranění, bez úhony*; v zdravém těle zdravý duch;

zdravě přísl.: zdravě vypadat, žít;

zdravo, zdrávo přísl. v přís.: na horách je zdravo

□ **zdravý**, -ého m: to je práce pro zdravého

zdravotní

dělení: zdra-vot-ní¹

od slova: [zdraví](#)

příklady: *zdravotní čaj; zdravotní dovolená; zdravotní procházky; zdravotní sestra; zdravotní obuv*

Heslové slovo bylo nalezeno také v následujících slovnících: [SSČ](#), [SSJČ](#)

ssč

zdravotní příd.

1. *týkající se zdraví*: odcestovat ze zdravotních důvodů
 2. *sloužící zdraví*: zdravotní tělocvik; zdravotní čaj, obuv
 3. *sloužící péči o zdraví*: zdravotní zařízení, péče; zdravotní sestra; zdravotní prohlídka;
- zdravotně** přísl.: zdravotně závadný byt

Tvorba adjektiv

- sufixy *-ý* x *-ot-ní*
- *zdrav* + *-ý* + *-otní*
- další adjektiva?
→ **Morfio**
- kolokace → konText, SYN2015
→ SyD !

- Slovník afixů?

<http://www.slovnikafixu.cz/>

1. Co může být *zdravé*? Co může být *zdravotní*? ✓
2. Jak můžete definovat slova *zdravý* a *zdravotní*? ✓
3. Od kterého podstatného jména tato přídavná jména vznikla? Jak?
4. Znáte další přídavná jména se stejnými příponami?
5. Použijte aplikaci Morfio a najděte další přídavná jména se stejnými příponami. Napište je a vymyslete k nim příklad.
6. Co může být *husté*, *teplé* a *živé*? Co *hustotní*, *teplotní* a *životní*? Doplňte přídavná jména k podstatným jménům se správnou koncovkou.

prostředí, styl, cyklus, úroveň, pojištění, příběh

plot, organismus, tvor, bytost, sen, diskuse

koeficient, výkyv, rekord, extrém, stupnice

voda, počasí, vzduch, klima, jídlo, koupel

mlha, obočí, vlasy, srst, déšť, polévka

hranice, profil, kontrast

Morfio

Jazyk: čeština

<+ společný odlišný >+ Morf. specifikace:

vzor 1: .+ ý přídavná jména A.*

vzor 2: .+ otní přídavná jména A.*

Přidat vzor

Korpus: SYN2015 Frekvence vyšší než: 10 Hledat: lemmata Vyhodnotit: lemmata

A = a Alternace

Hledat Nové zadání Odkaz na toto zadání: <http://morfio.korpus.cz/PcWZHvor> nápověda

Souhrn **Výpis** Produktivita vzor 1 vzor 2

vzor 1 ▲▼ (fq ▲▼)	vzor 2 ▲▼ (fq ▲▼)
1 hustý (5417)	hustotní (25)
2 prvý (2758)	prvotní (1666)
3 teplý (8817)	teplotní (1583)
4 zdravý (10239)	zdravotní (12610)
5 živý (12759)	životní (18601)

V tabulce jsou uvedeny všechny doklady ze všech vzorů, které vstupují do zadaného modelu. Červená část slov označuje společnou bázi (ta se může lišit pouze v případě aplikace alternací). V závorkách uvedený údaj představuje celkovou frekvenci jednotky ve zvoleném korpusu. Tabulku je možné přetřídit podle libovolného sloupce a to jak abecedně, tak frekvenčně pomocí šipek v záhlaví tabulky. Každé slovo zároveň funguje jako odkaz směřující k ukázce konkordancí ve zvoleném korpusu.

Páry vytvořené až díky aplikaci alternačních pravidel jsou zvýrazněné barevným pozadím. Jejich báze se proto budou lišit. V případě, že použitím alternačních pravidel dojde k situaci, že jednomu vzoru v dané dvojici odpovídá více slov, jsou všechna tato slova uvedena hromadně v jednom řádku tabulky.

Kolokace

1

	Filtr	lemma	Freq	logDice ▼	T-score	MI
1.	p/n	drift	57	10,02	7,55	14,32
2.	p/n	roztažnost	49	9,87	7	14,79
3.	p/n	gradient	47	9,66	6,86	13,43
4.	p/n	koeficient	56	9,33	7,48	11,71
5.	p/n	závislost	135	9,13	11,61	10,67
6.	p/n	výkyv	42	9,04	6,48	11,6
7.	p/n	spád	34	9,02	5,83	12,18
8.	p/n	součinitel	31	8,95	5,57	12,31
9.	p/n	rekord	78	8,95	8,83	10,69
10.	p/n	čidlo	35	8,93	5,91	11,76
11.	p/n	senzor	28	8,27	5,29	10,58
12.	p/n	inverze	17	8,26	4,12	12,44
13.	p/n	kompensace	24	8,26	4,9	10,86
14.	p/n	šok	41	8,12	6,4	9,91
15.	p/n	vlhkostní	12	7,89	3,46	13,46
16.	p/n	extrém	17	7,83	4,12	10,56

Kolokace

1

	Filtr	lemma	Freq	logDice ▼	T-score	MI
1.	p/n	mlha	209	9,58	14,45	10,35
2.	p/n	porost	163	9,33	12,76	10,31
3.	p/n	obočí	126	8,9	11,21	9,77
4.	p/n	vegetace	87	8,66	9,32	10,22
5.	p/n	dým	82	8,63	9,05	10,39
6.	p/n	vlas	313	8,57	17,64	8,33
7.	p/n	síť	248	8,35	15,69	8,15
8.	p/n	kouř	80	8,2	8,93	9
9.	p/n	les	204	8,1	14,22	7,9
10.	p/n	křoví	54	8,08	7,34	10,07
11.	p/n	sněžení	45	8,01	6,71	11,68
12.	p/n	srst	50	7,88	7,06	9,48
13.	p/n	zástavba	48	7,85	6,92	9,57
14.	p/n	hřívá	42	7,84	6,48	10,64
15.	p/n	děšť	92	7,82	9,55	8,01

SyD <https://www.korpus.cz/slovo-v-kostce/search/cs/hust%C3%BD>

▼ Psaný jazyk

Kolokace

les vegetace dým
obočí mlha křoví síť
kouř porost vlas

Zdroj: [syn2015](#), podrobnější informace:
[Kolokace v SYN2015 \(KonText\)](#)

Ukázky kolokací v textech

- i** Venku se převalovala **hustá** mlha: šedá a dusivá.
- i** **Husté** porosty **Husté** porosty v sobě nemají skrytý tak vysoký výnosový potenciál.
- i** Kmotr si odkašlal a sraštil **husté** obočí.
- i** * * * Hadami je malá, má **husté** černé kudrnaté vlasy, má větší prdel, ale dokonale oblou a pevnou.
- i** Mírumilovná hejnová ryba pro klidné akvárium s tlumeným světlem, mírně kyselou vodou, **hustou** vegetací a klidnými rybami.
- i** HOLUBICE – **Hustý** dým v kabině auta zaskočil ve čtvrtek řidiče Audi A6, který sjel z dálnice D1 a mířil na Holubice na Vyškovsku.
- i** * V Lisabonu jsou čtyři trasy metra a **hustá** síť autobusů i tramvajů.
- i** Náhle jeho příď zmizela pod vodou, opustila zád' a nechala ji klesat pomaleji, a k večernímu nebi se rychle šířil **hustý** černý kouř.
- i** Cesta se kroutila **hustým** lesem, kterým jen stěží pronikalo slunce.
- i** Poloostrov připomíná placku z vápence, která ční jen pár metrů nad hladinou moře, a džungli s **hustý** křovím obklopují zářivě bílé pláže."

Zdroj: [syn2015](#)